

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 80 (82)

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2025

YEARBOOK

2025

ГОДИНА 16
БРОЈ 26

VOLUME XVI
NO 26

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2025
YEARBOOK**

**ГОДИНА 16
Бр. 26**

**VOLUME XVI
No 26**

**GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY**

ГОДИШЕН ЗБОРНИК ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

За издавачот:

проф. д-р Луци Караниколова -Чочоровска

Издавачки совет

проф. д-р Дејан Мираковски

проф. д-р Лилјана Колева-Гудева

проф. д-р Луци Караниколова -Чочоровска

проф. д-р Светлана Јаковска

доц. д-р Надица Негриевска

Редакциски одбор

проф. д-р Ралф Хајмрат – Универзитет од Малта, Малта

проф. д-р Неџати Демир – Универзитет од Гази, Турција

проф. д-р Ридван Џанин – Универзитет од Едрене, Турција

проф. д-р Стана Смиљковиќ – Универзитет од Ниш, Србија

проф. д-р Тан Ван Тон Та – Универзитет Париз Ест, Франција

проф. д-р Карин Руке Бритен – Универзитет Париз 7 - Дени Дидро, Франција

проф. д-р Роналд Шејфер – Универзитет од Пенсилванија, САД

проф. д-р Кристина Кона – Хеленски Американски Универзитет, Грција

проф. д-р Златко Крамарик – Универзитет Јосип Јурај Штросмаер, Хрватска

проф. д-р Борјана Просев-Оливер – Универзитет во Загреб, Хрватска

проф. д-р Татјана Гуришиќ-Бекановиќ – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора

проф. д-р Рајка Глишица – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора

доц. д-р Марија Тодорова – Баптистички Универзитет од Хонг Конг, Кина

доц. д-р Зоран Поповски – Институт за образование на Хонг Конг, Кина

проф. д-р Елена Андонова – Универзитет „Неофит Рилски“, Бугарија

м-р Диана Мистреану – Универзитет од Луксембург, Луксембург

проф. д-р Зузана Буракова – Универзитет „Павол Јозев Сафарик“, Словачка

доц. д-р Наташа Поповиќ – Универзитет во Нови Сад, Србија

проф. д-р Светлана Јаковска, проф. д-р Луци Караниколова-Чочоровска,
проф. д-р Ева Ѓорѓиевска, проф. д-р Махмут Челик, проф. д-р Јованка Денкова,
проф. д-р Даринка Маролова, проф. д-р Весна Коцева, доц. д-р Надица Негриевска,
доц. д-р Марија Крстева, доц. д-р Наталија Поп Зариева, проф. д-р Игор Станојоски,
проф. д-р Лидија Камчева Панова

Главен уредник

проф. д-р Светлана Јаковска

Одговорен уредник

доц. д-р Надица Негриевска

Јазично уредување

м-р Лилјана Јовановска (македонски јазик)

доц. д-р Сашка Јовановска (англиски јазик)

доц. д-р Наталија Поп Зариева (англиски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“–Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ 10-А п. факс 201, 2000 Штип

Република Северна Македонија

YEARBOOK FACULTY OF PHILOLOGY

For the publisher:

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Editorial board

Prof. Dejan Mirakovski, PhD

Prof. Liljana Koleva-Gudeva, PhD

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Ass. Prof. Nadica Negrievska, PhD

Editorial staff

Prof. Ralf Heimrath, PhD – University of Malta, Malta

Prof. Necati Demir, PhD – University of Gazi, Turkey

Prof. Rıdvan Canım, PhD – University of Edrene, Turkey

Prof. Stana Smiljkovic, PhD – University of Nis, Serbia

Prof. Thanh-Vân Ton-That, PhD – University Paris Est, France

Prof. Karine Rouquet-Brutin PhD – University Paris 7 – Denis Diderot, France

Prof. Ronald Shafer PhD – University of Pennsylvania, USA

Prof. Christina Kona, PhD – Hellenic American University, Greece

Prof. Zlatko Kramaric, PhD – University Josip Juraj Strosmaer, Croatia

Prof. Borjana Prosev – Oliver, PhD – University of Zagreb, Croatia

Prof. Tatjana Gurisik- Bekanovic, PhD – University of Montenegro, Montenegro

Prof. Rajka Glusica, PhD – University of Montenegro, Montenegro

Ass. Prof. Marija Todorova, PhD – Baptist University of Hong Kong, China

Ass. Prof. Zoran Popovski, PhD – Institute of education, Hong Kong, China

Prof. Elena Andonova, PhD – University Neofilt Rilski, Bulgaria

Diana Mistreanu, MA – University of Luxemburg, Luxemburg

Prof. Zuzana Barakova, PhD – University Pavol Joseph Safarik, Slovakia

Ass. Prof. Natasa Popovik, PhD – University of Novi Sad, Serbia

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD, Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD,
Prof. Eva Gjorgjievska, PhD, Prof. Mahmut Celik, PhD, Prof. Jovanka Denkova, PhD,
Prof. Darinka Marolova, PhD, Prof. Vesna Koceva, PhD, Prof. Nadica Negrievska, PhD,
Prof. Marija Krsteva, PhD, Prof. Natalija Pop Zarieva, PhD, Prof. Igor Stanojoski, PhD,
Prof. Lidija Kamceva Panova, PhD

Editor in chief

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Managing editor

Ass. Prof. Nadica Negrievska, PhD

Language editor

Liljana Jovanovska, MA (Macedonian language)

Prof. Saska Jovanovska, PhD, (English language)

Prof. Natalija Pop Zarieva, PhD, (English language)

Technical editor

Slave Dimitrov

Address of editorial office

Goce Delcev University

Faculty of Philology

Krste Misirkov b.b., PO box 201

2000 Stip, Republic of North Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

Јазик

Александра Минкова, Билјана Ивановска

МОДАЛНИТЕ ГЛАГОЛИ И ГОВОРНИТЕ ЧИНОВИ ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК
ВРЗ ПРИМЕРИ ОД РОМАНОТ „ЗАГУБЕНАТА ЧЕСТ НА КАТАРИНА БЛУМ“
ОД ХАЈНРИХ БЕЛ

Aleksandra Minkova, Biljana Ivanovska

MODAL VERBS AND SPEECH ACTS IN GERMAN LANGUAGE ON THE
BASIS OF EXAMPLES FROM THE NOVEL „THE LOST HONOUR OF
KATHARINA BLUM“ – HEINRIC BÖLL 9

Меги Димова

МОЖНИ ЕКВИВАЛЕНТНИ РЕЛАЦИИ КАЈ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ СО
КОМПОНЕНТАТА „УВО“ И НИВЕН ПРЕВОД ВО
КНИЖЕВНИ ДЕЛА ОД МАКЕДОНСКИ НА ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК

Megi Dimova

POSSIBLE EQUIVALENT RELATIONS IN PHRASEOLOGISMS WITH THE
COMPONENT «EAR» AND THEIR TRANSLATION IN LITERARY WORKS
FROM MACEDONIAN TO GERMAN 25

Nadica Aleksandrova

COMPOUND NOUNS AND THEIR USE IN THE MEDIA 33

Литература

Nadica Aleksandrova, Natalija Pop Zarieva

NATURE AND THE SUBLIME: ROMANTIC IMAGINATION IN
WORDSWORTH'S TINTERN ABBEY AND SHELLEY'S MONT BLANC 45

Јованка Денкова

КНИЖЕВНОСТА ЗА ДЕЦА КАКО МОДЕЛ ЗА УЧЕЊЕ ЗА ЖИВОТОТ
ЗА ДЕЦАТА, НО И ЗА ВОЗРАСНИТЕ

Jovanka Denkova

CHILDREN'S LITERATURE AS A MODEL FOR LEARNING ABOUT LIFE
FOR CHILDREN, BUT ALSO FOR ADULTS 55

Методика на настава

Мирјана Пачовска

ФОРМУЛИТЕ ЗА ИЗВИНУВАЊЕ ВО УЧЕБНИЦИТЕ ПО ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК

Mirjana Pachovska

APOLOGY FORMULAS IN GERMAN LANGUAGE TEXTBOOKS 71

Marija Krsteva

SITCOMS, APPEAL AND COGNITION 83

Културолоџија

Билјана Ивановска, Гзим Цафери

ТЕОРИЈАТА НА БРАУН И ЛЕВИНСОН ВО КОНТЕКСТ НА
ИНТЕРКУЛТУРНАТА КОМУНИКАЦИЈА:
КРИТИЧКИ ОСВРТ И ПЕРСПЕКТИВИ

Biljana Ivanovska, Gzim Xhaferri

THE THEORY OF BROWN AND LEVINSON IN THE CONTEXT
OF INTERCULTURAL COMMUNICATION:

A CRITICAL REVIEW AND PERSPECTIVES 91

**ТЕОРИЈАТА НА БРАУН И ЛЕВИНСОН ВО КОНТЕКСТ
НА ИНТЕРКУЛТУРНАТА КОМУНИКАЦИЈА:
КРИТИЧКИ ОСВРТ И ПЕРСПЕКТИВИ**

Билјана Ивановска¹, Гзим Џафери²

¹Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип

²Универзитет на Југоисточна Европа, Тетово

e-mail: biljana.ivanovska@ugd.edu.mk

e-mail: g.xhaferi@seeu.edu.mk

Апстракт: Овој труд ја разгледува Теоријата за учтивост на Браун и Левинсон (1987), со акцент на нејзината примена и ограничувања во контекст на интеркултурната комуникација. Теоријата, која се базира на концептот за *лице (face)* и дистинкцијата помеѓу позитивно и негативно лице, предлага универзална рамка за разбирање на учтивоста како средство за заштита на социјалниот идентитет и одржување на комуникативната хармонија. Сепак, во трудов се истакнуваат критичките размислувања кои ја проблематизираат универзалноста на теоријата, особено во однос на културните варијации во изразувањето и перцепцијата на учтивоста. Анализата ја потенцира потребата од контекстуализирани и културно чувствителни пристапи во проучувањето на учтивоста, особено во интеркултурните ситуации каде што различните културни кодови може да доведат до недоразбирања. На крајот, се укажува на важноста од продолжување на истражувањата во рамките на интеркултурната прагматика, со цел подлабоко разбирање на сложените механизми на учтивоста и нивната улога во социјалната интеракција.

Клучни зборови: *Теорија за учтивост, Браун и Левинсон, интеркултурна комуникација, културни варијации, лице (face).*

**THE THEORY OF BROWN AND LEVINSON IN THE CONTEXT
OF INTERCULTURAL COMMUNICATION:
A CRITICAL REVIEW AND PERSPECTIVES**

Biljana Ivanovska¹, Gzim Xhaferri²

¹Faculty of Philology, “Goce Delchev” University, Štip

²South East European University, Tetovo

e-mail: biljana.ivanovska@ugd.edu.mk

e-mail: g.xhaferi@seeu.edu.mk

Abstract: This paper explores Brown and Levinson’s (1987) Politeness Theory, with a focus on its application and limitations in the context of intercultural communication.

On the base of the concept of the *face* and the distinction between positive and negative face, the theory proposes a universal framework for understanding politeness as a means of protecting social identity and maintaining communicative harmony. However, the paper highlights critical perspectives that challenge the universality of the theory, particularly regarding cultural variations in the expression and perception of the politeness. The analysis emphasizes the need for context-sensitive and culturally aware approaches in the study of politeness, especially in intercultural situations where different cultural codes may lead to misunderstandings. Ultimately, the paper underlines the importance of further research within the domain of intercultural pragmatics to gain a deeper understanding of the complex mechanisms of politeness and their role in social interaction.

Keywords: *Politeness Theory, Brown and Levinson, intercultural communication, cultural variation, face.*

1. Вовед – Теоријата за учтивост на Браун и Левинсон

Теоријата за учтивост на Браун и Левинсон (1987) претставува една од највлијателните рамки во полето на прагматиката и интерперсоналната комуникација. Развиена во контекст на анализа на говорните чинови и социјалната интеракција, оваа теорија нуди универзална перспектива за тоа како јазичните корисници управуваат со социјалните односи преку стратегиска употреба на јазикот. Централниот концепт во теоријата е концептот на *лице (face)*, којшто се однесува на социјалната слика што поединецот сака да ја одржи пред другите. Браун и Левинсон ја разработуваат дистинкцијата меѓу позитивното и негативното лице и нудат типологија на стратегии на учтивост кои говорителите ги применуваат со цел да ги ублажат говорните чинови што потенцијално го загрозуваат лицето на соговорникот. Теоријата претставува темел за анализа на социјалната димензија на јазичната интеракција и овозможува систематско истражување на начинот на кој културните и контекстуалните фактори влијаат врз јазичното однесување. Во рамките на овој труд, како теоретска подлога се користи Теоријата за учтивост развиена од Браун и Левинсон (1987), при што накратко се претставени клучните аспекти релевантни за аналитичкиот пристап.

Браун и Левинсон (1987) ја формулираат својата теорија со цел да ги идентификуваат универзалните општествени принципи кои влијаат врз јазичната структура, при што го насочуваат вниманието на лингвистите и социолозите кон „богатството и комплексноста на претпоставките и интерпретациите врз основа на кои се остварува човечката комуникација и разбирање“ (стр. 56). Според нив, и покрај културната и јазичната разновидност, на површината, постојат длабински универзални принципи кои ги оформуваат комуникативните практики.

Централен концепт во нивната Теорија е поимот *лице (face)*, што ја претставува социјалната слика што секој поединец настојува да ја зачува во интеракцијата. Овој концепт е инспириран од поимот *работи на лицето (face-*

work) на Ервинг Гофман (1967, 1976) и од англиската идиоматска употреба на терминот „губење на лицето“, која се поврзува со понижување или срам. Според Теоријата, лицето има две основни димензии: негативна, која подразбира желба за автономија и непреченост, и позитивна, која се однесува на потребата за признание и прифаќање од другите.

Со оглед на тоа, употребата на јазикот е постојано балансирање меѓу стремежот за почитување на лицето на соговорникот и потребата да се искажат ставови или информации што потенцијално можат да го загрозат тоа лице. Оваа динамика лежи во основата на културно специфичните стратегии на учтивост. Според Браун и Левинсон, ваквите стратегии се производ на рационален избор, при што говорителите ги приспособуваат комуникативните постапки со цел постигнување на социјална хармонија и ефективност во комуникацијата, преку формализиран систем на практично размислување.

Браун и Левинсон (1987) истакнуваат дека во секоја комуникативна интеракција неопходно е внимателно користење на концептот *лице*, имајќи предвид дека лицето претставува „нешто во што поединецот емоционално инвестира, а што може да се изгуби, одржи или засили и треба постојано да се внимава на него во текот на интеракцијата“ (1987, стр. 61)¹. Токму поради неговата чувствителност и потенцијалната ранливост, учесниците во комуникацијата се стремат кон соработка со цел да го заштитат лицето на другата страна. Притоа, иако конкретната содржина на лицето може да варира низ различни културни контексти, авторите претпоставуваат дека постои универзално културно знаење за значењето на јавните претпоставки поврзани со лицето, како и за општествената потреба од придржување кон нив во секојдневната комуникација.

Според оваа теорија, концептот *лице* се состои од две компоненти: *негативно лице* и *позитивно лице*. Негативното лице се однесува на желбата на секој индивидуа да делува автономно, без наметнување од страна на другите, односно да има слобода на дејствување и личен простор. Позитивното лице, пак, ја рефлектира потребата за социјално прифаќање и афирмација – стремежот да се биде препознаен, ценет и сакан од страна на другите. Негативното лице е поврзано со формалната или „класична“ учтивост, која подразбира воздржаност, ненаметливост и почитување на личниот простор, и која најчесто се поврзува со терминот *учтивост* во неговата општа употреба. Позитивното лице, напротив, поттикнува употреба на позитивни стратегии на учтивост, чија цел е да се изрази солидарност, блискост и заедништво. Иако овие стратегии може да бидат посуптилни и помалку забележливи, сепак тие ја исполнуваат основната комуникативна цел – задоволување на желбата на соговорникот да биде препознаен, разбран и одобрен. Оттука, лицето не е само индивидуален,

¹ “Our face is something that is emotionally invested, and that can be lost, maintained, or enhanced, and must be constantly attended to in interaction.” (Brown & Levinson, 1987, pp. 61)

туку и длабоко социјален феномен, чија одржливост и валидност се одржуваат преку соработката на сите учесници во комуникацискиот процес.

2. Говорни чинови што го загрозуваат лицето (*Face-Threatening Acts – FTA*)

Со оглед на сложеноста и разновидноста на говорните чинови што го загрозуваат лицето, како и на начините на нивно смислено и стратегиско ублажување, станува јасно дека учтивоста не е само прашање на формални јазични избори, туку длабоко вкоренет социјален и културен феномен. Оттаму, разбирањето на стратегиите на учтивост бара внимателна анализа на конкретни комуникациски ситуации во кои се активираат и се реализираат овие стратегии во пракса. Во продолжение на трудот, ќе се осврнеме на анализата на конкретни примери, со цел да се испита како говорителите, во реална комуникација, ја балансираат својата јазична продукција меѓу потребата за соработка и ризикот од загрозување на лицето на соговорникот – или сопственото.

Според Браун и Левинсон (1987), одредени комуникациски дејства, поради нивната суштинска природа, претставуваат закана за лицето на соговорникот. Тие ги дефинираат говорните чинови што го загрозуваат лицето (*Face-Threatening Acts – FTA*) како дејства што се спротивставуваат на основните социјални потреби на учесниците во комуникацијата – конкретно, на потребите поврзани со позитивното и негативното лице (1987, стр. 65). Иако некои чинови можат да бидат поблаги во интензитетот, во принцип, секој говорен чин претставува потенцијална закана за лицето, било позитивно, било негативно.

Првата основна дистинкција се однесува на тоа дали заканата е насочена кон *негативното* или кон *позитивното* лице на соговорникот. Заканата за негативното лице се јавува кога говорителот ја нарушува автономијата на соговорникот, односно не ја почитува неговата слобода на дејствување. Такви чинови се: наредби, барања, молби, сугестии, совети, потсетувања, предупредувања, закани, предизвици, понуди и ветувања, но и изрази на комплименти, завист, восхит или силни емоционални реакции (на пример, лутина или омраза). Иако некои од овие дејства на прв поглед можат да изгледаат позитивни, тие сепак ја ограничуваат интерактивната автономија на примателот.

Чиновите што го загрозуваат позитивното лице на соговорникот, пак, имплицираат дека говорителот не покажува доволна емпатија или разбирање за желбата на соговорникот да биде прифатен, почитуван или одобрен. Во оваа категорија спаѓаат: критика, неодобрување, несогласување, исмејување, отфрлање, агресивни емоционални изрази, спомнување табу-теми (како политика или религија), отворено демонстрирање на несоработка, или употреба на социјално несоодветни формули за обраќање, особено при првични средби.

Втората дистинкција во рамките на FTA се однесува на тоа чие лице е

загрозено – на говорителот или на соговорникот. Имено, некои говорни чинови претставуваат закана не за соговорникот, туку за самото лице на говорителот. Негативното лице на говорителот може да биде загрозено, на пример, преку акти како изразување благодарност, прифаќање благодарност, извинување, прифаќање понуди, давање понуди или ветувања што може да се сметаат за неискрени.

Од друга страна, позитивното лице на говорителот се загрозува со дејства што вклучуваат самопотценување, непосакувана искреност (исповеди), прифаќање на комплименти, неконтролирани физички реакции (црвенење, потење, итн.), противречни изјави, признавање вина или одговорност, како и со емоционални испади што можат да ја нарушат сликата што говорителот сака да ја одржи за себе.

Оттука, теоријата на Браун и Левинсон ги класифицира говорните чинови врз основа на нивниот потенцијал да го загрозат лицето на еден или на двајцата учесници во комуникацијата, при што секој чин бара соодветна стратегија на учтивост за да се ублажи неговото влијание и да се одржи социјалната хармонија.

3. Критички осврт кон моделот на Браун и Левинсон

Теоријата за учтивост развиена од Браун и Левинсон се темели врз два централни концепта: универзалноста на учтивоста и концептот на „лице“ (face). Иако оваа рамка извршила значително влијание врз развојот на прагматиката, таа не останала без критики, особено во поглед на нејзините универзални претпоставки. Според Браун и Левинсон, учтивоста претставува универзална јазична и социјална категорија, со што се подразбира дека сите јазици и култури располагаат со соодветни стратегии за нејзино изразување. Меѓутоа, Ватс (2003) ја доведува под прашање ваквата генерализација, посочувајќи дека нивниот модел се заснова врз идеализиран и формализиран концепт на учтивост, кој е одвоен од конкретните интеракциски практики и од реалните начини на кои учесниците во комуникацијата преговараат за учтивоста во различни социјални контексти.

Дополнително на тоа, критичарите укажуваат дека Теоријата не успева адекватно да ја објасни варијабилноста во јазичните средства за изразување учтивост, кои значително се разликуваат од еден до друг јазик и културен систем. Оттука, тврдењето дека учтивоста е универзален феномен на меѓучовечката интеракција бара преместување на аналитичкиот фокус: од лингвистичката реализација на учтивоста кон посеопфатно разгледување на нејзината улога во сложената структура на општествените релации.

Дополнителна критика се однесува на концептот на *лице* како темелна единица на комуникациската анализа. Браун и Левинсон ја третираат заштитата и афирмацијата на лицето како универзална човечка потреба, што, според бројни истражувачи, претставува етноцентричен пристап. Таквата

перспектива, која ја става индивидуалната автономија и личната слика во центарот на комуникативната динамика, не ја зема предвид варијантноста на колективистичките културни модели, во кои општествената хармонија и групната солидарност имаат приоритет над индивидуалното лице. Оттаму, моделот на Браун и Левинсон се смета за недоволно чувствителен кон културната специфичност и за ограничен кога се применува врз општества што не ја делат западно-либералната концепција на јазична и социјална интеракција. Во јазикот на Јапонците, учтивоста се изразува преку сложени системи на почитување, кои не се само лингвистички формални, туку вклучуваат и специјални облици на глаголи и изрази за почитување што немаат директен еквивалент во западните јазици. Оваа специфика ја отсликува културната хиерархија и социјалните односи, и не може едноставно да се сведе на универзални модели базирани на концептот *лице*. Во арапските култури, учтивоста не е само прашање на правилна лингвистичка форма, туку и начин на однесување, гестови и социјални ритуали кои ја нагласуваат важноста на гостопримството и почитта кон соговорникот. Ова бара истражување што го опфаќа и невербалниот и социјалниот контекст, надвор од чисто лингвистичката рамка на Браун и Левинсон. Во културите, како што се кинеската или корејската, колективната слика и одржувањето на хармонијата во групата имаат поголема важност отколку личниот интегритет на поединецот. Така, учтивоста често се однесува на почитување на групните норми и одговорност кон заедницата, што не е секогаш во согласност со индивидуалистичкиот концепт на *лице* што го користат Браун и Левинсон. Теоријата, развиена главно врз основа на западно-европски и англиско-говорни општества, има ограничена примена во култури каде што социјалните односи и учтивоста се организираат според други вредности, на пример, племенските или родовите структури во некои африкански или индонезиски култури. Овде, комуникацијата секогаш не следи универзални „учтиви“ стандарди, туку е длабоко вкоренета во специфични културни практики и ритуали.

4. Заклучни белешки и перспективи

Теоријата за учтивост на Браун и Левинсон претставува темелна референтна точка во проучувањето на комуникативното однесување, особено во однос на начините на кои говорителите настојуваат да го заштитат сопственото и лицето на соговорникот во текот на социјалната интеракција. Нивниот модел нуди систематски пристап кон анализа на јазичните стратегии за учтивост и воспоставува врска меѓу јазикот, социјалната структура и индивидуалните комуникативни цели. Сепак, токму универзалната природа на нивната теорија, заедно со фокусот врз индивидуалното лице, се покажува како ограничувачка при примената во интеркултурен контекст. Различните култури демонстрираат разнородни вредносни системи, комуникативни норми и перцепции на учтивост, што го доведува во прашање претпоставениот универзален карактер

на стратегиите за заштита на лицето. Во интеркултурната комуникација, токму овие разлики можат да доведат до недоразбирања, погрешни интерпретации или повреда на лицето, дури и кога говорителите настојуваат да бидат учтиви. Оттука, потребна е подетална анализа на учтивоста како културно и контекстуално обусловен прагматички феномен, а не само како рационално избрана стратегија.

Во таа насока, моделот на Браун и Левинсон, и покрај неговите ограничувања, може да служи како појдовна рамка за идентификување на интеркултурните сличности и разлики во концептуализацијата и реализацијата на учтивоста. Меѓутоа, неговата ефикасност во интеркултурните истражувања значително се зголемува кога се надополнува со емпириски податоци и со пристапи чувствителни на културните специфики. Затоа, понатамошните истражувања во полето на интеркултурната прагматика треба да се насочат кон контрастивни и контекстуализирани анализи на комуникативното однесување, кои ќе ги опфатат и променливите вредности, како што се културната припадност, социјалната хиерархија и комуникативните очекувања во различни заедници. Перспективата на теоријата за учтивост на Браун и Левинсон се фокусира на универзалната природа на учтивоста како социјален и лингвистички феномен и на важноста од заштитата на *лицето* (face) како централна категорија во човечката комуникација. Тие ја гледаат учтивоста како стратегија со која луѓето ги менаџираат меѓусебните односи преку задоволување на потребите на позитивното лице (потребата за признание и прифаќање) и негативното лице (потребата за автономија и ненаметнување).

Основната перспектива е дека сите луѓе во сите култури користат учтивост за да ги намалат конфликтите и да го зачуваат социјалниот ред во комуникацијата. Браун и Левинсон тврдат дека, иако конкретните јазични средства може да варираат, основните принципи, заштитата на лицето и стратегиите за учтивост се универзални. Ова значи дека учтивоста е природна и неопходна компонента во интеракцијата, која ја одразува рационалната и социјално осмислена природа на човековото однесување.

Во поширока смисла, перспективата на нивната теорија ги истакнува важноста на социјалниот контекст и интеракцијата за разбирање на јазикот, учтивоста како средство за одржување на социјалната хармонија, но и учтивоста како стратегија која е неопходна за ефикасна и пријатна комуникација. Сепак, оваа перспектива е подложна на критики од аспект на културните разлики и различните модели на социјалните односи – феномени што се веќе дискутирани во текстов.

Користена литература

- [1] Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage* (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- [2] Goffman, E. (1967). On face-work: An analysis of Ritual elements in Social Interaction. In Coupland, N. and Jaworski, A. (Eds.). *The Discourse Reader*. New York: Routledge, 2001 pp.306–320.
- [3] Goffman, E. (1976). Replies and responses. In: *Language in Society* 5, pp. 254–313.
- [4] Watts, R. J. (2003). *Politeness*. Cambridge: Cambridge University Press.

